

Ο ΠΟΛΙΤΗΣ
Δεκαπενθήμερος
Παρασκευή 25 Οκτωβρίου 1996
τεύχος 27, πρίν 800 δρχ.

ΣΥΝΑΡΟΜΕΣ

Ελλάδα

Έπιπλα (24 τεύχη): 15.000 δρχ.
Εξαμηνιαία (12 τεύχη): 7.500
Φοιτητική (24 τεύχη): 10.000 δρχ.
Οργανισμοί, τράπεζες κλπ.: 20.000 δρχ.

Είρωση

Έπιπλα (24 τεύχη): 17.000 δρχ.

Άλλες χώρες

Έπιπλα (24 τεύχη): 20.000 δρχ.

ΕΠΕΙΓΟΝ

Άνανεώστε τίς συνδρομές σας.
γιατί χανόμαστε!

ΕΚΔΟΤΗΣ
Αγγελος Έλεφαντης
Κέχροπος 2, Αθήνα 105 58
Τηλ. 3239645 • FAX 3227706
Έκτυπωση: Αφοί Χρυσοχοΐ
Στυμφαλίας 8.
Περιστέρι, τηλ. 5719937

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΙΑ ΓΥΜΝΟΥ ΟΦΘΑΛΜΟΥ Γράφουν οι:	Δ. Τζάκης, Γ. Μαργαρίτης, Σ. Κωνσταντακόπουλος, Α. Έλεφαντης, Στ. Μπουγνάζος	5
N. ΘΕΟΤΟΚΑΣ, Οι άριστεροι και ο ίσκιος τους	12	
A. ΕΛΕΦΑΝΤΗΣ, Γιατί οι 347.051 στόν Συνασπισμό	16	
A. ΕΛΕΦΑΝΤΗΣ, Η «μικροφυσική» της πολιτικής συμμετοχής	17	
A. ΕΛΕΦΑΝΤΗΣ, Γιατί οι 347.051 στόν Συνασπισμό	16	
Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, Περί έκκλησιαστικών έγκωμάσιων, διαμεσολαβήσεων, σωτηρίας των ψυχών και τού Ψυχάρη	20	
G. ΚΡΑΒΑΡΙΤΟΥ, Η κουλτούρα και η ιδιότητα του πολίτη	24	
T. ΧΟΛΟΓΟΥΑΗ, Η έννοια της έξουσίας και οι Ζαπατίστας	30	
S. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ, Τουρκία- Ελλάδα, μιά συνάντηση που δέν έγινε	35	
M. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΑΟΥ, Ο Παπτένης, ο Αριστόδικος και ο Τούρκοι πού ήθελαν πολιτικό άσυλο	38	
X.M. ΧΑΤΖΗΙΩΑΝΝΟΥ, Η μάχη του Φαρδύκαρπου μαζί ένωντε και μαζί χωρίζει	40	
S. ΜΟΣΧΟΝΑΣ, Η γλωσσική διμορφία στήν Κέρδο	42	

ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΝΩΡΙΖΩ

Δ.Ι. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ, Ποίηση, ποιήματα, ποιητές	46
Δ. ΚΟΚΟΡΗΣ, Η λογοτεχνία ως άργανο ήθικης δελτίωσης	48

Πριν από έναν μήνα άποστείλαμε 442 ειδοποιητήρια για τίς συνδρομές πού έχουν λήξει. Μέχρι σήμερα άνανεώθηκαν περίπου έβδομήντα. Ξέρουμε ότι ύπάρχουν προβλήματα: οι καθυστέρησεις τού ταχυδρομείου, ή δυσκολία νά πάει κανείς στό ταχυδρομείο ή τίν τράπεζα κλπ. Άλλα, είλικρινά, ή τύχη τού περιοδικού βρίσκεται στά χέρια των συνδρομητών. Άν αύτές οι τριακόσιες πενήντα συνδρομές άνανεωθούν, δά μπορέσουμε νά συνεχίσουμε.

Η ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΔΙΜΟΡΦΙΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

του Σπύρου Μοσχονά

Η νέα ελληνική παρουσιάζεται συχνά ως γλώσσα ασθενής και ἀπειλούμενη. Θα παρουσιάσω μά πραγματική γλωσσική κοινότητα, διπού ή κοινή νέα ελληνική ἀποτελεῖ, μέ μᾶλλον προφανή κριτήρια, τήν κυρίαρχη γλωσσική ποικιλία. Πρόκειται για τή γλωσσική κοινότητα τῆς Κύπρου.

Δύο κινήσις είναι οι γλωσσικές ποικιλίες πού χρησιμοποιούνται στήν ελεύθερη Κύπρο σήμερα: ή κοινή νέα ελληνική και ή κυπριακή διάλεκτος.¹

Οι μελέτες για την κυπριακή ἀφθονούν, οι περισσότερες, διαδεικνύουν τίς γνωστές ἀδυναμίες τῆς παραδοσιακῆς διαλεκτολογίας, γραμμένες με ἀντίληψη μουσική και μέ ἐντονο τό λαογραφικό τους ἐνδιαφέρον, συχνά ἀμελούν νά ξεχωρίσουν τή συγχρονική ἀπό τή διαχρονική περιγραφή, ἀδιαφορούν για τή μελέτη τῆς διαλέκτου σέ πραγματικές συνθήκες ἐκφορᾶς, παραβλέπονταν τήν κοινωνική διάσταση τῆς γλωσσικής χρήσης. Τό σημεντικότερο, ἀγνοούν τή ζωντανή σχέση ἀνάμεσα στή διάλεκτο και τήν κοινή νέα ελληνική.²

Διάλεκτος και κοινή στήν Κύπρο δρίσκονται σέ σχέση γλωσσικής διμορφίας (*diglossia*), ή διπού, μέ διαφοροποιήσεις κατά περίοδο, χαρακτηρίζει τήν κυπριακή κοινότητα καθ' ὅλη τή νεότερη ιστορία τῆς.

Τή κοινή είναι ή ἐπίσημη γλώσσα τοῦ κράτους.³ Πρόκειται για την κυριακοποιημένη και καθιερωμένη ποικιλία τῆς νέας ελληνικῆς. Διαφέρει σημαντικά ἀπό τή διάλεκτο στό λεξιλόγιο και μέ φθινονου ἀπόλυτη σ' διάλεκτο τήν κυπριακής ἀνάλυσης: στή φωνολογία, τή μορφολογία, τή σύνταξη.⁴ Υπάρχουν ποικιλες ἐπιδράσεις τῆς κοινής στή διάλεκτο, δέν ὑφίσταται, δρως, ἀλληλεπίδραση⁵ λ.χ. ή ὁδός δανεισμού είναι πάντα ἀπό τήν κοινή στή διάλεκτο. Γιά τή διάλεκτο, ἐννοεῖται, δέν ὑπάρχουν χρηστικά λεξικά ή γραμματικές, ἔγχειριδια ἐκμάθησης ή σύμβολοι «σωστής χρήσης», πρόκειται για προφορική ποικιλία. Άλλωστε, δέν ὑπάρχει κάν ενιαίο σύστημα γραφῆς στό ελληνικό ἀλφάριθμο, δηλαδή γενικοί κανόνες δροφοραφίας.⁶ Η προφορική χρήση ἔχει δημιουργήσει, ίδιως σ' ἀστικά κέντρα, μία «κυπριακή κοινή», ή διπού διαφοροποιεῖται ἀπό τά τοπικά ἰδιώματα, ἐνσωματώνοντας ταυτοχρόνως σημαντικές ἐπιδράσεις τῆς κοινής νέας ελληνικῆς. Η κυπριακή μιλεῖται σ' ἓνα ἀστικοποιημένο ἀνεξάρτητο κράτος⁷ ἐκτός ἀπό τό κοινωνικοπολιτικό αὐτό κριτήριο, ή ὑπαρξή τῆς ἐνδιάμεσης αὐτής γλωσσικής ποικιλίας, τῆς κυπριακής κοινῆς, κυρίως διαφοροποιεῖ τήν περίπτωση τῆς Κύπρου ἀπό ἄλλες περιπτώσεις διπού ή διάλεκτος συνυπάρχει μέ τήν κοινή στά ὅρια τοῦ

ελληνικού κράτους.⁸ Είναι σημαντικό ότι μά κάποια μορφή αὐτής τῆς ποικιλίας γράφεται — ἔστω κι ἀν γράφεται γιά ν' ἀκούγεται μόνο, διπού συμβαίνει λ.χ. μέ τά λεγόμενα «κυπριακά σκέτς» στό ραδιόφωνο. Η «κυπριακή κοινή», πάντως, ἀποτελεῖ ἡρευνητική μας ὑπόθεση, τής διπούς ή ἐμπειρική ἐπαλήθευση ἐνσχρεμεῖ.

Σε ὅλες τίς διαθίμαδες τῆς ἑκατίδενσης διδάσκεται ή κοινή νέα ελληνική. Στο ζήτημα τῆς γλωσσικῆς παιδείας τό ἑκπαιδευτικό σύστημα τῆς Κύπρου ἀκολουθεῖ τυφλά τό ἀντίστοιχο τῆς Ἑλλάδας: ίδια μαθήματα, ίδιο περιεχόμενο, ίδια βιβλία. Αντίθετα, ή ἐκμάθηση τῆς κυπριακῆς γίνεται μέ τόν φυσικό, ἀνεπίγνωστο τρόπο. Η «ὑπηρήλη ποικιλία» λοιπόν, ή κοινή νέα ελληνική, είναι πρόσθιτη και ἐπιβεβλημένη — «ὑπέρθετη» —, μαθαίνεται πάντα μετά τήν κατάκτηση (*acquisition*) τῆς διαλέκτου.

* Εἰσήγηση στήν ίμερίδα μέ θέμα: «Ισχυρές και ἀσθενεῖς γλώσσες στήν Ε.Ε.: Οψιες τοῦ γλωσσικοῦ ἡγεμονιού» (ΚΕΓ & Τομέας Γλωσσολογίας ΑΠΘ, Θεοσαλονίκη, 25-4-96).

1. Ο. Ν. Κοντοσόπουλος (Διάλεκτοι και ἰδιώματα τῆς νέας ελληνικῆς, 'Αθήνα' 1994, 3, 20) παρουσιάζει τήν κυπριακή ώς «ίδιωμα» και, «καταχρηστικά», ώς διάλεκτο. Κατάχρηση στό σημείο αὐτό γίνεται μᾶλλον ἀπό τόν Κοντοσόπουλο. Αν και περιγράφεται ώς γλωσσικά ἐπερόνομα, η κυπριακή μιλεῖται σ' μά κοινότητα μέ σχετική αὐτονομία, δη μόνο ἀπό γεωγραφική ἀλλά και ἀπό πολιτική, κοινωνική, ιδεολογική ἀπογή. Η γλωσσικά ἐπερόνομα παρουσιάζεται ώς ἐγγενές γνώσιμα τῆς κυπριακῆς, δημιουργήσεις πάντως ότι ἐν μέρει τουλάχιστον προκύπτει ἀπό τό είδος τῆς συγκριτικής περιγραφῆς πού συνήθως ἐπιχειρεῖ ἡ διαλεκτολογία. Η παρατήρηση αὐτή ἀφορά και τή νεωτερική χρήση τῆς γενετούς γραμματικῆς στή περιγραφή τῆς διαλέκτου. Έτοι, σύμφωνα μέ τον B. Newton, "Stylistic levels in Cypriot Greek", *Mediterranean Language Review* 1 (1983), 56, "demotic forms serve as the phonological input to general Cypriot and this in turn provides the input to the local dialects", πλ. τοῦ ίδιουν, *Cypriot Greek*, Mouton, The Hague, 1972, σχετικά μέ "underlying forms" και καφ. 5 ἐννοεῖται ότι ol "underlying forms" είναι τάπι τῆς κοινῆς. Σχετικά μέ τον πολιτικό-ἰδεολογικό καθοδιούμο τῶν ἐννοουμένων «αὐτονομία - ἐπερόνομία» δι. J. K. Chambers & P. Trudgill, *Dialectology*, University Press, Cambridge 1980, 10 κ.έ. Τό κριτήριο τῆς ἀμοιβαίνους κατανόησης μεταξύ Κυπριανού και Ἑλλαδίστην, πού χρησιμοποιεῖται γιά νά προσδιοτεί στάτους «ίδιωματος» στήν κυπριακή, είναι ἀναποτελεσματικό, ἀφού οι Κύπριοι, λόγω ἀκριβῶν τῆς γλωσσικής διμορφίας, χρησιμοποιούν τήν κοινή ἀπειθυνόμενον σε 'Ελλαδίτες.

2. Τά τελευταία χρόνια ἐμφανίζονται μελέτες μέ αὐτό τό θέμα, οι διπούς, δρως, ἔχουν ἐντονο ἰδεολογικό χαρακτήρα, διπού, λ.χ. τον Y. Ioannou, "Language, Politics and Identity: An Analysis of the Cypriot

μέ τεχνητό τρόπο, σταδιακά, σ' όλες τις βαθιμίδες της έκπαιδευσης, γιά τις ανάγρες αποκλειστικά του γραπτού λόγου. Μαθαίνεται, δέν κατακτείται, όπως είναι φυσικό για ποικιλία αντίστοιχη.

Κυπριακή και κοινή συνέδονται μέ ξεχωριστές γραμματειακές παραδόσεις. Ως γνωστόν, γραπτά μνημεῖα τῆς κυπριακῆς σώζονται από τὸν 14ο αἰώνα (Ασσίζες, χρονικά τοῦ Μεγαλού καὶ τοῦ Βοοτικανίου). Στίς μέρες μας, ἡ χρήση της στήλης λογοτεχνίας περιορίζεται στὸ προφορικὸ εἶδος ποὺ ἀσκοῦν ἀκόμα λίγοι Κύπριοι «ποιητάρχες», στὸ θέατρο (ἰδιαίτερα δημοφιλέστερο τὸ «κυπριώτικο στάτες»), σὲ λιγοστά πεζογραφήματα μέ κυπριακή θεματογραφία. Ἡ χρήση της στὸ δοκιμοῦ θά ήταν ἀδύομη. Γενικά, ἡ κυπριακή θά χρησιμοποιοῦται σὲ μορφές γραπτού λόγου πῶν διατηροῦν ἀναταραστατική σχέ-

Dilemma", *The Cyprus Review*, 3.1 (1991), 15-41. Ἡ σημαντικότερη — καὶ ἀμερόληπτη — μελέτη είναι τῆς L. Sciriha, *The Cyprus Review*, 7.2 (1995), 7-34, τὴν ἐπίμηρη τῆς ὁποίας γ' ἡ τὴν ὑπαρξὴν διμορφίας στὴν Κύπρῳ ἀπολύτως σημαντική γίνεται. Δέν ἔπαρχον «μικροσποτάκης» κοινωνιογλωσσιάς μελέτες τῆς σχέσης τοῦ ιντεγρατικῆς σε συγκεκριμένα πεδία χρήσης οὐτε μελέτες γλωσσικῶν ἀλλαγῶν διφεύλουντων στὴν ἐπίδραση τῆς κοινῆς στὴν κυπριακή διάλεκτο.

3. Τὸ κυπριακὸ Σύνταγμα τὸν 1960, ἀρθρὸ 3, καθιερώνει ὡς ἐπίσημη γλώσσα καὶ τὴν τουρκική, ποὺ δύος χρησιμοποιεῖται πιά μόνο στὴν κατεξόδουντη Κύπρο.

4. Γιὰ μᾶ περιγραφὴ τῆς κυπριακῆς διαλέκτου βλ. Newton, *Cypriot Greek*, δ.π.

5. Σχετικά πρόσφατα, οἱ προτάσεις τῆς «Μόνιμης Ἐπιφορτῆς Τυποποίησης Γεωγραφικῶν Όνομάτων», οἱ ὄποιες συχνά ρυθμίζουν τὸν τύπο ποὺ παραδίδει ἡ λαϊκή χρήση πρὸς τὴν κατεύθυνση ἐνὸς ἐποιθέμενον τύπου τῆς κοινῆς προκαλέσαντες ἐντονες ἀντιδόσεις καὶ ἀντεργάτησεις στὸν τοπικὸ Γέτο καὶ στὸ Κονοβούλιο.

6. Ἀντίθετα, γιά τὸν E.H. Petropoulos, *Neoclassical Greek Grammatical and Linguistic («ἀντιπαραθετική») ἀνάλυση A. University Studio Press, Θεοφάνεια 1984, 184, «δέν είναι σωτὸν νά μιλάμε γιά διγλωσσική κατάσταση (διμορφία) στὴν περίπτωση π.χ. Κρητικῶν ή Κυπρίων, ποὺ τοιλάχυστον, διαν δρίσκονται στὸ νησὶ τοὺς, δέν νιώθουν μειωμένοι νά χρησιμοποιοῦν τὴν κοινή μέ ἐπισκέπτες ἀπό τὴν διλλῃ Ἑλλάδα».*

7. Bl. Newton, δ.π., 21 καὶ κεφ. 5. Δέν ἔπαρχον νεότερες μελέτες τῆς διαλέκτου, παρὰ τὶς δραστικές ἀλλαγῆς ποὺ ὁ πόλεμος τὸν 1974 ἐπέφερε στὸν γλωσσογεωγραφικὸ χώρῳ καὶ παρὰ τὴ συνολική ἀναδιάρθρωση τοῦ κοινωνικοῦ χώρου λόγῳ τῆς οικδιάσιας οἰκονομικῆς ἀπνεξῆς τοῦ νησοῦ.

ση πρὸς τὸν προφορικό. Σὲ όλες τὶς ἀλλες περιπτώσεις δει γοημοποιοῦθει ἡ κοινή, ἀκόμα καὶ γιά προφορικὰ ἐκφερόμενο γραπτό λόγο (δελτία εἰδήσεων, μαθήματα, διαλέξεις, κηρύγματα, πολιτικοὶ λόγοι κλπ.). Ἐπίσημα διοικητικά καὶ νομικά ἔγγραφα είναι τὰ περιουσότερα στὴν κοινή — λιγοστά στὴν ἀγγλική. Στὴν κοινή ἐκδίδεται ἐπίσης ὁ ἡμερήσιος καὶ περιοδικός Τύπος, μὲ ἐλάχιστες καὶ προβλεπόμενες ἔξαιρέσεις (λ.χ. σπιρικές στήλες η ἐφημερίδες).

Ἡ λειτουργικὴ διαφοροποίηση κυπριακῆς-κοινῆς ἐκτείνεται καὶ στὸν προφορικὸ λόγο. Ἡ κυπριακή, σὲ μεγάλο διαθέμο ὀνειράρτητα ἀπό τὴ μόρφωση τοῦ διμορφῆς χρησιμοποιεῖται σὲ περιστάσεις (συν) διμάλιας μεταξὺ οἰκείων, γιά κοινημέρινά, διαπροσωπικά, ίδιωτικά, ἀνεπίσημα ζητήματα ή συνδιαλλαγές (λ.χ. στὰ γόνια). Δέν συνηθίζεται χρήση τῆς κοινῆς σὲ καθημερινές περιστάσεις ἐπικοινωνίας, μπορεῖ, διμως, νά ἴπαγορεύεται ἀπό τὴν παρονοία τῆς Ελλαδίτων, τὴν αἰσθηση σοδαρότητας πού περιβάλλει τὴ συζήτηση ή τὴν ἐπιδιωξη κοινωνικού κορούς.

Ἡ λειτουργικὴ διαφοροποίηση δέν θα ήταν ἀλλωστε δυνατή χωρὶς τὶς συχνά λανθάνουσες ἀξιολογήσεις πού συνδέονται μὲ κάθε ποικιλία. Ἡ κοινή περιβάλλεται μὲ τὸ κόρος τῆς τυποποιημένης γλώσσας («τὰ ὠραῖα οωστά Ἑλληνικά»), γιά ἀπό τὸ ἄλλωστε ἡ ἀδιάκριτη χρήση τῆς μπορεῖ να προκαλεῖ τὴν αἰσθηση τῆς ἐκζήτησης ὁ Κύπριος πού ἐπιλέγει πάντα τὴν κοινή λέγεται ότι «Ἑλληνικουρίζει» ή «καλαμαρίζει». Ἡ κοινή δίνει τὴν αἰσθηση γλώσσας «τεχνητῆς», κατάλληλης μόνο γιά «ἐπίσημες» περιστάσεις. Ἀπό τὴν ἄλλη, ἡ διάλεκτος, ἡ «χαμηλὴ ποικιλία», ἀντιμετωπίζεται μὲ τὸ γνωστό σύμπλεγμα ὀργητικῶν καὶ θετικῶν ὀξιολογήσεων: είναι «γλώσσα τῶν ὀργοφυλάττων» — «χωριάτικα» —, «κατώτερη», «ἄτελής», «χωρίς γραμματική», ἀλλά καὶ «γλώσσα τῶν δούων», «ἴθιγενης», «φυσική» καὶ, σύμφωνα μ' ἔνα τρέχον ίδεολόγημα, «ἀρχαιότερη τῆς κοινῆς».

Ἡ κοινή δρίσκεται, συνεπῶς, σὲ μά σχετικά σταθερή συμπληρωματική ἡ καὶ ἀντιθετική σχέση σὲ δίλον τοὺς τομεῖς πού διακρίνει δικλασικός δρισμός τῆς διμορφίας τοῦ Τσάρλς Φέργουσον (Charles Ferguson):¹⁰ ἡ πρὸς τὴ γραμματική καὶ τὸ λεξιλόγιο, τὸ διαθέμο τυποποίησης, τὸν τρόπο ἐκμάθησης, τὸ εἶδος τῆς γραμματικῆς παράδοσης πού συνδέεται μὲ κάθε ποικιλία, τα πεδία χρήσης γραπτού καὶ προφορικοῦ λόγου, τὸ κύρος.

Κοινή και διάλεκτος δρίσκονται λοιπόν, κατ' ἀρχήν, σέ σχέση συμπλήρωματική. Η κοινή χρησιμοποιείται στην Κύπρο, στό πλαίσιο ενός εύρυτατα διαδεδομένου γλωσσικού καταμερισμού, για τη διάκριση τού δημόσιου από τό ιδιωτικό, τού συλλογικού από τό άτομικό, τού έπιστημον από τό άνετό σημείο. Όσο αντές οι κοινωνικές διακρίσεις δρίσκονται υπό διαμόρφωση, ή σχέση κοινής διαλέκτου θα πουλλεί σημαντικά, δνάλογα μέ την ήλικια, τήν κοινωνική θέση, τήν καταγένη του διαλήτη και τίς αντιλήψεις του. Η κοινή πάντως δέν είναι ίστιλος τό «κυριακάτικο ρούχο» των Κυπρίων. Δέν συμπληρώνει μόνο τή λειτουργία της διαλέκτου, ἀλλά εισάγει επίσης στή γλωσσική κοινότητα τής Κύπρου μάλιστας αντίθεση πρός τή διάλεκτο, αντίθεση πού ίστον μενεί τήν ἀρχική συμπλήρωματική τους σχέση. Η αντίθεση αυτή φανερώνεται στίς μεταγλωσσικές αξιολογήσεις τών διαλέκτων. Θά ήταν λάθος οι αξιολογήσεις αντές νά περιγραφούν ἀπλῶς ως «μέσοι δρού» άτομικων αντιλήψεων, δημοσίουν οι σχετικές στατιστικές μελέτες.¹¹ Θά μᾶς διέφευγε ἐτοι ένα σημαντικό κοινωνικό χαρακτηριστικό τους, δι τη δηλαδή κατασκευάζοντας από δρισμένες ἔλιτ, πού ἀσκοῦν μιχρότερη ή μεγαλύτερη ἐπίδραση στόν εύρυτερο πληθυσμό.¹² Μέσω αυτής τής διαδικασίας κατασκευής δημιουργεῖται ένα πλέγμα αξιολογήσεων, δημοσίου ή αντίθεση κοινής διαλέκτου συντιάρχει και ἐν μέρει συμπλέτει με πολιτικές και ιδεολογικές αντιθέσεις τού τύπου Δεξιά-Αριστερά, Ενωτικοί-Δινεξιωτικοί, Απορριτικοί-Ένδοτικοί, έθνικιστες-Νεοκύπριοι.

Σ' αυτό το πλέγμα τών αντιθέσεων κυρίαρχο είναι τό ιδεολογικό ρεύμα πού προβάλλει και θέλει νά ἐπιβάλλει τόν ένοποτημό ρόλο τής κοινῆς νέας έλληνισής. Αρχετοί λόγοι, Κύπροι και Έλλαδίτες, προτάσσουν μέση διαίτερη πολεμική ἐνταση τήν ἀποψή δι τη «έλληνική» —δηλαδή ή κοινή νέας έλληνική— χρειάζεται «πρόσαπτο και καλλιέργεια» στήν Κύπρο, ίδιαίτερα ἀπέναντι στόν «κοινό έξωτερικό έχθρο», πού ίστοιθεται πούς είναι ή ἀγγλική. Η ἐπίδραση τής ἀγγλικής παρουσιάζεται μέ τίς συνήθεις ὑπερβολές πούχαραστηρίζουν πάντα τίς καθοριστικές ἀντιλήψεις πού περιβάλλονταν τήν κοινή ποικιλία.¹³ Παραγνωρίζοντας την προφανή διμορφία κοινής-κυπριακής, δρισμένοι μιλούν γιά την ίπτοιθέμενη διγλωσσία έλληνικής-ἀγγλικής.¹⁴ Το ἐπιχείρημα τής «πρόσαπτος» από τήν ἀγγλική γλώσσα δέν ἀποτελεῖ λοιπόν στήν Κύπρο ἐπιχείρημα ἐπέρο τού ἀδυνάτου ἀλλά μᾶλλον έκφραση ένός ίδιατου πού γλωσσικοῦ ἡγεμονισμού τής κοινῆς νέας έλληνικής, ἀπέναντι στήν κυπριακή διάλεκτο. Θά έλεγα, μέ κάποια ὑπερβολή, δι τη ἀγγλική στήν Κύπρο είναι μά γλώσσα ἐπινοημένη.

Σέ κατάσταση διμορφίας, δέ ένοποτημός ρόλος τής κοινῆς δδηρεῖ σταδιακά σέ ἐπέκταση τών πεδίων χρήσης της σέ βάθρος τής διαλέκτου. Μοναδική περίπτωση, ψευθνήμα, γιά τήν διποία ο Φέργκουσον προβλέπει καθιέρωση τής ἵντηλής ποικιλίας σέ μια διμορφική κοινότητα είναι διαν αὐτή ἀποτελεῖ τήν κοινή ποικιλία και σέ ἀλλή γλωσσική κοινότητα, ή διποία μάλιστα παρουσιάζεται νά περιλαμβάνει τήν πρώτη.¹⁵

Άλλωστε, η κοινή νέα έλληνική έχει στήν Κύπρο διπλή ιδεολογική ἀπόσταση¹⁶ είναι ή ἵντηλή καλλιούμος μᾶς χαμηλής ποικιλίας; τής δημοτικής. Η κοινή νέα έλληνική ἀντιγνωρίζεται ως προϊόν τερματισμού τού γλωσσικού ζητήματος στόν εύρυτερο έλληνικο χώρο, ἀναγνωρίζεται δηλαδή ως νόμιμη, ἀν και μετριοπαθής, ἀπόγονος της πάλαι ποτέ χαμηλής ποικιλίας, τής δημοτικής. Το γεγονός αυτό ἐμποδίζει τήν ταυτόχρονη ἀναγνώσιμη τής διητηλής ποικιλίας στή γλωσσικά ίδιωμασφή Κύπρο, τήν ἀναγνώσιμη τής δηλαδή ως ποικιλίας ἐπιβεβλημένης και ἐν μέρει τεχνητής — ώς «καθημερίνουσας».

Στήν κοινότητα πού εξετάσαμε, η γλωσσική (σχύς δρίζεται ως τάση ἐπέκτασης τών πεδίων χρήσης τά διποία ἀρχικά περιβάλλει τό κύρος τού «ίντηλού», στό πλαίσιο πάντως ένός διαδεδομένου γλωσσικού καταμερισμού. Η κοινή, στήν Κύπρο, δεσμεύει τή δημόσια, ἐπίσημη, συλλογική ἐκφραση. Από τήν καταξιωμένη αὐτή θέση, η ἀνάπτυξη μᾶς ιδεολογίας προσποτες της κοινῆς δδηρει, σταδιακά, και στήν ἐπιφάνεια της.

Τό παράδειγμα τής Κύπρου δείχνει, δέδουα, δι τη «ίσχυρό» είναι έννοια σχετού ή ίδια γλώσσα μπορεῖ νά περιγραφεί ως ισχυρή ή ασθενής ἀνάλογα μέ τούς δημιουργιστές και τούς έταιρους της. Μᾶς δείχνει ἐπίσης δι τη ή ιδεολογία τών «άδηναμων» γλωσσών μπορεῖ νά ἀποτελέσει, στήν προγματικότητα, ένα σημαντικό μέσο γιά τήν ισχυροποίησή τους. Γιά να δώσουμε χώρο στήν ἐλληνική στό «έκωτερικό» της, φαντασώνομε ένα «έξωτερικό» δι τού χώρος της ἀπειλείται. Αν τήν περιγράφουμε ως γλώσσα ασθενής και ἀπειλούμενη, είναι γιατί τή φανταζόμαστε σ' έναν αφηρημένο γλωσσικό στίβο, σάν αὐτόν τής Ενωποτάκης Ενωσης, δι του οι γλώσσες μᾶλλον παρά τά διποματικά δι του δέν ύφισταται γλωσσικός καταμερισμός, οι γλώσσες δι τε μιλούνται παντός και δι τε μοιάζουν νά ἀπενθίνονται στό ίδιο διουδό ακροατήριο, σάν νά θέλουν νά κερδίσουν τήν εύνοια του. Δέν υπάρχει τέτοιος στίβος, γιατί δεν δρίζεται γλωσσική κοινότητα με παρόμια χαρακτηριστικά. Πρόκειται γιά είκονα στό πλαίσιο μᾶς ιδεολογίας, πού διμως ἐπιτρέπει στήν έλληνική νά δρίσει τή δική της ἐπιφάνεια, προβάλλοντας κυριαρχικά δικαιώματα σέ κοινότητες δημοσίες της Κύπρου.

8. Τά γραπτά τών Κυπρίων μαθητών και φοιτητών παρουσιάζουν συγγά «λάθη» πού δρεπέλλονται σέ γραμματικές παρεμβολές τής κυπριακής στήν κοινή και ἐπιβάσεις τής προφορικότητας, λ.χ. «ἀμφισθήτω». Ίδιαίτερη δυσκολία ἀντιμετωπίζουν οι μαθητές στήρχηση τών λόγων στοιχείων τής κοινῆς. Χρειάζεται νά δρεθεί καινείς στήν Κύπρο γιά νά καταλάβει πόσο δευτερεύοντα και τεχνητά είναι, και στό σώμα τής κοινῆς, δι τά τά «ἀρ' ἐνός και ἀρ' ἐπέρο», τά «օντως ή ἄλλως» και τά «ἀφορά σέ». Δάσκαλοι και καθηγητές συγγά παραπονούνται γιά τήν «κακή χρήση» τής έλληνικής ἀπό τούς Κύπρους μαθητές, παραγνωρίζοντας, δημοσίες, τήν αίτιολογία του φανομένου, δηλαδή τήν υπορχή διμορφίας¹⁷, δι της χαρακτηριστικής N. Stamatikis, *“History and Nationalism: The Cultural Reconstruction of the Modern Greek Cypriot Identity”*, *The Cyprus Review* 3.1 (1991), 67.

9. Π. Ph. Panayi-Tulliez, *“Langue, poésie orale et identité chypriote”*, στό *Sociolinguistique du grec et de la Grece*, έπαι. M. Katylemon, *Phrilinguistics* v., 1992, 39-55. Η «οδροφή» ποίηση, δούρα και διαν ἀπορία θεματικά τήν Κύπρο, γράψεται στήν κοινή.

10. W. Ch. Ferguson, *“Diglossia”*, *Word* 15 (1959), 325-40 ἀναδημοσιεύμενο στό *Language and Social Context*, έπαι. P. Giglioli, Penguin Books, 1972, 232-251, όπου και οι παραπομπές.

11. Bl. Sciriba, δ.π., 18 κ.ε.

12. Σύμφωνα μέ τή M. Katsoulakīs, «Μεταγλωσσικά σχόλια και γλωσσικές στάσεις», *Mελέτες γιά τήν έλληνική γλώσσα*, 14 (1993), 459-473, η κατανοή κοινότητα είναι ίδιαίτερα ενοθητοποιημένη σέ γλωσσικά ζητήματα.

13. Σχετικά μέ την πρακτική και την κοινωνική διχρένιση τού καθημερίου, δι τη P. Delibessidē και S. Moçočou, «Ο καθημερισμός της γλώσσας και ή γλώσσα του καθημερισμού», έπιστημα στήν Σεγχρόνα Θέματα.

14. Bl. L.-J. D. Karoulla-Vrikis, *“The Language of the Greek Cypriot Today: A Revelation of an Identity Crisis”*, *The Cyprus Review* 3.1 (1991), 42-58. Στό ίδιο τινέμα οι έργασίες, πού συγχεντρώνονται στόν τόμο Έλληνος φθόγγων χέρουσα, έπαι. M. Xristodoulou, Κέντρο Μελετών Τερας Μανῆς Κύπρου, Λαρνακα 1993.

15. Ferguson, δ.π., 248.